

Մ. ԳՐԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

Հակառակորդները. — Գալիլիոյ մէջ, Օտարականի քարոզութեան նախօրեակին, մարդոց վերաբերմունքը նոր Ուսուցչի նկատմամբ աւելի քան սիրտլիբ էր: Շնորհիւ երկրի մեղմ կլիմային և հաճելի շրջապատին, կեանքը խաղաղ էր և քաղցր: Լիճը, կանաչադարձ սարերը և պայծառ երկինքը, կը ստեղծէին հմայիչ համայնապատկեր մը: Իսկ Օտարականին խօսքերու բոցը, հոգիները տաքցնող, աղի իրականութեան կուտար արտակարգ նկարագիր մը, անուրջներով և աստղերով զեղազարդ: Նման վեհալայրի մը մէջ էր անտարակոյս որ Յակոբ Նահապետը օր մը գլուխը քարին դրած, տեսաւ երկրնքի աստղերուն մէջ իրմէ բխող գալիք սերունդները և երկինքէն երկիր ելեւ-ջող հրեշտակները, երկինքն ու երկիրը իրար կապող սանդուխի մը վրայէն:

Այն օրերուն երբ Օտարականը կը շրջէր Գալիլիոյ քաղաքներն ու գիւղերը, տակաւին երկինքը փակ չէր մարդոց հոգիներուն առջև: Ամպերը լսկ վարդոյրներ էին և Աստուծոյ դէմքը կ'երևար անոնց ետին, որովհետեւ այդ պատկերը տակաւին մեռած չէր սիրտերու խորը: Հաւատաւոր ամբոյսը երկիւղած և լեցուն ապագայի երազներով, կը հետեւէր նոր Առաքեալին, հովիւի սրինգէն առաջնորդուած ոչխարներու հօտի նման:

Հակառակութիւնները շատցան երբ Օտարականը հրաշագործել սկսաւ: Փարիսեցիները և Օրինաց Դպիրները խռոված ու գայթակղած այս անօրինակ երեսոյթէն՝ որ մէկ կողմէն իրենց տկարութիւնը և միւս կողմէ ժողովուրդի սքանչելուածը կը մտանանչէր, ցաւած հոգիով կը գալարուէին, շատ գտնելով ըսուածն ու պատահածը: Օտարականը առիթ չէր վախճներ հարուածելու անոնց արտաքին ջերմեռանդութեան ներքեւ թաքնուած բարոյական անանկութիւնը: Նոյնիսկ Ան-

տիպա Չորրորդապետը լսելով Մեծ Ուսուցչի հրաշքներու մասին, ուղեց զինքը տեսնել: Օտարականը խոյս տուաւ, որովհետեւ գիտէր թէ Անտիպասի անհաւատութիւնը կարելի չէր բուժել հրաշքներով:

Օրէնքն ու մարգարէները՝ ըստ Օտարականին, վերջ կը գտնէին Յովհաննէս Մկրտիչով, ինքը մեկնիչն ու երաշխաւորն էր գերագոյն վարդապետութեան մը՝ իրմով սկզբնաւորուած, որ երբ բաղդատուէր հինին հետ, կը նմանէր ոյժէն ճարճատող նոր գիւնիին, զոր անխոհեմութիւն պիտի ըլլար կարկառուած տիկերու մէջ դնել: «Ես եմ կեանքի հացն ու ջուրը, ով որ ինծի կուգայ՝ պիտի յագեանայ: Ես եմ ծառը որուն հունտը Աստուած դրաւ այս աշխարհի մէջ, որպէսզի իր հովանիին ներքեւ հաւաքուին բոլոր մարդերը: Անոնք որ իմ մէջս կը միանան, պիտի ծաղկին ու բարգաւաճին վաղուան համար: Ով որ կը հաւատայ ինծի՝ պիտի ունենայ յաւիտենական կեանքը»:

Փարիսեցիները գայթակղած այս խօսքերէն, կ'ըսէին իրարու բարձրաձայն. «Այս Մարդը ինչպէ՞ս կրնայ այս խօսքերը ըսել, Մովսէս որ մեզի տուաւ Օրէնքը, և Մարգարէները՝ որոնք մեզի բերին ապագային յոյսն ու հաւատքը, չը պահանջեցին որ իրենց հաւատանք, սակայն այս Մարդը, Նազարէթցի ծանօթ տաղձագործի տղան, որուն պարագաները գիտենք, կը յաւակնի ըսելու թէ ինքը երկինքէն եկած է, և թէ աշխարհը իր միջոցով միայն կրնայ փրկուիլ, ուստիով իր մարմինը և խմելով իր արիւնը»:

Դպիրներէն ոմանք մօտեցան իրեն և հարցուցին զայրացած. «Ո՞վ ես Դու»:

Օտարականը նայեցաւ իր շուրջի բաղձութեան, նման մարդու մը որ իր ցաւին մէջ տակաւին կը պահէ մխիթարանքը վաղուան և հպարտութիւնը անցեալին, ապա ըսաւ.

«Ես այն եմ որ ըսի ձեզի: Ան որ զրկած է զիս այս աշխարհ, ճշմարիտ է, և ինչ որ ունիմ, իրմէ ձեզի կը բերեմ: Հնչած է արդէն ձայնը և կ'արձագանգէ տկանջներուն և սիրտերուն խորը, եր-

կինքէն ինկած կոյժակի մը պէս, որպէս զի լուսաւորուի ճամբան մարդոց: Ես եմ հովիւն ու գուռը ոչխարներուն, ով որ ինծի կուգայ պիտի փրկուի, որովհետեւ գինը պիտի ըլլայ իմ արիւնին գոր Ես եկած եմ Թափելու մարդոց փրկութեանը համար:

Մանուկը որքան որ ծծել ուզէ իր մօրը կաթէն, այնքան աւելի մայրը հաճոյք կը զգայ իր տուածին համար: Երկնաւոր Հայրը գիտէ ձեր կարիքները և զրկած է Զիս գոհացնելու համար զանոնք: Ես եմ ճանապարհը և բացուող դուռը, ով որ իր առջև կը գոցէ զայն, որդի է դժոխքի և կորստեան:

Ամբոխը զայրագնած սկսաւ քրթնել. «Միթէ՞ մենք որդիները չենք Արարչա-մու, որուն փրկութիւնը խոստացուեցաւ: Մենք ենք ընտրուի ժողովուրդը, և ատոր համար է որ մեր ուսերուն առած կը տա-նինք դարերով, Աստուծոյ Օրէնքն ու պատուիրանները»:

Օտարականը քմծիծաղով նայեցաւ տըր-տընջացողներուն, յետոյ ըսաւ. «Լսեցէք ինծի, այս բոլորը կը նմանին հօր մը՝ որ վեց կոյր և մէկ տեսնող զաւակներ ունէր: Հայրը աչք ունեցող եօթներորդ զաւակին խնամքին յանձնած էր ի ծնէ կոյր իր վեց զաւակները: Ան էր որ զիրենք դաշտի աշխատանքներուն կը տանէր և երեկոյեան կը վերադարձնէր տունը: Կոյ-րերը սակայն կ'առէին իրենց աչք ու-նեցող եղբայրը և կը նախանձէին անոր: Նախանձը կուպրէ ծաղիկ մըն է, հոգիներ-րու յոյզը սպառող: Ինքզինքը ուտող կրակ է ան, բայց մանաւանդ կոյր օձ մը՝ որ մահուան պաղուծեամբ կը գալարուի մարդոց հոգիներուն մէջ»:

«Երբ կրտսեր եղբայրը իրենց կը խօսէր արեւէն՝ որ կը շողար երկնքին մէջ, լուս-նէն և աստղերէն՝ որոնք կը լուսաւորէին գիշերը, ծաղիկներու գեղեցկութիւնէն և դաշտերու կանաչէն, չէին հաւատար ի-րեն, և ստախօս կը կոչէին զինքը: Օր մը իրենց հայրը գործով հեռացաւ քաղա-քէն: Վեց կոյր եղբայրները համաձայ-նեցան աչքերու լոյսէն զրկելու իրենց կրտսեր եղբայրը, որպէսզի այս վերջինը

չծաղրէր զիրենք իր պատմած սուտե-րովը: Անոնք բոլորը միահամուռ յար-ձակեցան իր վրայ և ըսին անոր. «Ըն-դունէ այժմ մեզի հետ, թէ Աստուած խա-ւարով ծածկած է բովանդակ աշխարհը, այլապէս պիտի հանենք աչքերդ»: Կրտսեր եղբայրը խնդրեց որ խնային իր աչքե-րու լոյսին, վերջին լոյսը իրենց սերուն-դին: «Եթէ կուրցնէք իմ աչքերը, ըսաւ անոնց, մեր սերունդին մէջ պիտի չգըտ-նուի մէկը որ տեսնէ լոյսը և պատմէ ա-նոր մասին գալիք սերունդներուն»: «Պա-րապ բացատրութիւններու պէտք չու-նինք, ըսին եղբայրները, խոստովանէ մեզի թէ գոյութիւն չունի լոյսը»: Սա-կայն տղան կրկնեց բարձրաձայն. «Ես կը տեսնեմ Աստուծոյ լոյսը և բնութեան հրաշալի գեղեցկութիւնները և չեմ կըր-նար ստել անոնց նկատմամբ»: Եղբայր-ները զայրագնած կուրցուցին զինքը: Սակայն ան ունէր իր հոգիին մէջ Ա-ստուծոյ լոյսը, և յիշատակը արեւուն, լուսնին և բնութեան գեղեցկութիւննե-րուն:

«Ժամանակ մը վերջ հայրը վերադար-ձաւ, և իրենց բերաւ քաղաքին մէջ նոր յայտնուող մարգարէին օրհնութիւնները, և շնորհիւ այն բարիքին բացուեցան տղոց աչքերը, որոնք այժմ կը տեսնէին Ա-ստուծոյ լոյսը: Զղջացին կրտսեր եղբոր իրենց ըրած չարիքին համար, և միաբե-րան գոչեցին. «Երջանիկ են անոնք որ կը տեսնեն Աստուծոյ լոյսը»:

Ժողովուրդը որ կը լսէր այս բոլորը, գոհ էր ու երջանիկ: «Աղուար կը խօսի վարդապետը», կ'ըսէին իրարու, «այժմ նայինք իր գործերուն, որովհետեւ խոս-տեմը առանց իրականութեան, երազ մըն է մարդոց տկարութեան վրայ կամար կա-պող: Մեղք մըն է խոստումը երբ մար-դուն ուժերը կը դաւեն անոր: Աստուծոյ պատիժը կայ բոլոր անոնց վրայ, որոնց խօսքը նեւա ժը պէս կապոյտները կը հարուածէ»: Ամբոխը ամենուրեք կը հե-տեւէր իրեն, սակայն խօսքերէ աւելի կը նախընտրէր հրաշքները:

Օտարականը անգամ մը երբ իր աշա-կերաներուն հետ կ'անցնէր շուկայի հրա-

պարակէն, ուր գինիի և իւղի վաճառականներ շարեր էին իրենց մեծ օտփոռները, տեսաւ մեծ բազմութիւն մը և անոնց մէջտեղ քանի մը վաճառականներ, որոնք մէկը կը ծնծէին: Երեւոյթն զգեստները և ուսերուն նետուած ոչխարի մորթը ցոյց կուտային թէ Գալիլիացի չէր ան: Վաճառականներէն մին կ'ամբաստանէր զայն որ իր ոչխարներուն հետ շուկայէն անցած ատեն, հովիւի իր աղտոտ պոյնտակէն կերակուրի փշրանքներ թափած էր իւղի կարասին մէջ, և թէ այդ պատճառով տպականւած էին իր բոլոր կորասները:

Ուրիշ վաճառական մը կը շարունակէր թէ ասոր նման աղտոտ մը, տակաւին երէկ, տպականւած էր իր տասը գինիի կորասները, համասեւելով զանոնք աղտոտ ձեռքերով և շրթներով: Ու տակաւին ուրիշներ, որոնք նման պատմութիւններով կ'ուզէին իրենց մաքրասիրութիւնը տպացուցել:

Օտարականը տխրօրէն նայեցաւ անոնց, յետոյ երկարելով իր ձեռքը երեստղծի ուղղութեամբ, ըսաւ. «Վա՛յ ձեզի կեղծաւոր Փարիսեցիներ, ձեր օրէնքները աւելի թանկ են ձեզի համար քան Աստուծոյ կոմքը, վասնզի դուք ձեր անպէտ պատուիրաններով հերքած էք Աստուծոյ խօսքը: Արտաքին բաներ չէ որ կը պղծեն մարդը, այլ անոնք՝ որոնք մեր ներսէն կուգան: Ցանկութիւններ, չար խորհուրդներ և հայհոյութիւններ, որոնք ձեր ներսէն կը բխին, ասոնք է որ կը պղծեն հոգին:

«Ձգոյ՛ իւր ձեռք Դպիրներէն և Փարիսեցիներէն, որոնք անարժանօրէն նստած են Մովսէսի աթոռը: Հաւատք մի ընծա՛յէք անոնց, որովհետեւ ինչ որ կ'ըսեն՝ անոր հակառակն է որ կը գործեն: Մարդոցմէ կը պահանջեն բաներ՝ զորս իրենք չեն ըներ, հակառակ ասոր կ'ուզեն ողջունուիլ ու յարգուիլ ամէնքէն: Չկայ կեանքի մէջ բան մը աւելի խոտելի քան կեղծիքը: Ոչ մէկ բան ճիշդ կը հնչէ կեանքի մէջ երբ անկեղծ չէ, որովհետեւ կեղծաւորութիւնը հիմնական մեղք մըն է: Մենք անտեսանելի անձնաւորութիւններ

ենք մեր մարմիններու մէջ ծածկուած, և ինքզինքնիս կը յայտնենք ուրիշներուն՝ խօսքով, նայուածքով և շարժումներով միայն: Ո՛վ որ կը կեղծէ, սուտ նշան մը կը պարզէ գիտակցօրէն, և անվստահութիւն կը ներշնչէ այն բոլոր նշաններուն նկատմամբ՝ զորս պիտի կրնար պարզել, և այս կերպով կը կազմուածէ դրութիւնը փոխադարձ այն վստահութեան, որուն վրայ կը հաստատուի մարդկային կեանքը:

«Սուտ չխօսիլը անշուշտ բան մըն է, սակայն աւելի մեծ իրողութիւն է անկեղծ ըլլալը: Դպիրներն ու Փարիսեցիները իրենց աղօթքին մէջն անգամ կեղծ են: Անոնք կը փորձեն մարդոց առջև բարեպաշտ երևիլ, սակայն Աստուած գիտէ կարգաւ մարդոց սիրտերը: Զեզմէ շատերուն սիրտերը կը նմանին անտառներու մէջ եղած ժայռաքարերուն, որոնք ծածկուած են հաճախեալ և մագլցիկ տունկերով: Դարձուցէք սակայն այդ քարերը և դուք պիտի տեսնէք անոնց ներքեւ ծուարած բազմութիւնը զազրկի զեռուններու: Անոնք բոլորը սառուցիկ են ինչպէս օձերուն մորթը և գերեզմաններուն քարը, ոչ արևուն և սիրոյ կրակը, ոչ ալ դժոխքին բոցերը կրնան տաքցնել զիրենք: Անոնք գիտեն հալածել մարդասիրտները և սպաննել զիրենք, յետոյ անոնց փառքին կանգնելով զարդարուն շիրիմներ: Վա՛յ բոլոր դպիրներուն և փարիսեցիներուն, որովհետեւ անոնք նման են բռնած գերեզմաններու, որոնք արտաքինապէս վայելուչ են, սակայն ներքինապէս լի են տպականութեամբ: Եթէ ձեր արդարութիւնն ու անկեղծութիւնը աւելի չէ քան դպիրներունը և փարիսեցիներունը, բնաւ պիտի չկրնաք մտնել երկնքի արքայութիւնը:

«Ես եմ լոյս աշխարհի, ով որ ինծի կը հետեւի՝ չի քաշուի խաւարի մէջ»: Դպիրներէն մին, չէչոտ երեսով, մօտեցաւ Օտարականին և ըսաւ. «Մեղի այնպէս կը թուի որ դուն եկած ես միայն քու մասիդ վկայելու, և մարդու մը վկայութիւնը իր մասին ճիշդ չի կրնար ըլլալ»: «Նոյնիսկ եթէ իմ մասին վկայ եմ,

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Հասարակ տեղիք է ըսել թէ մարդկութիւնը այս կեանքին մէջ կ'առաջնորդուի երկու ճամբաներէ, որոնցմէ մէկուն բարի կամ ուղիւ անունը կու տանք, իսկ միւսին՝ չար կամ ծուռ:

Ինչո՞ւ սակայն, պիտի գայ հարցումը ինքնաբերաբար մեր մտքին, մարդիկ հակամէտ են երևոյթներէն խաբուելու, իյնալու համար, Զարին պատրաստ որս մը ինչպէս, սխալ ճամբուն մէջ. ինչո՞ւ անոնց հոգիին աշխարհը յաճախ ա'յնքան են կարճատես, նշմարել չկարենալու աստիճան լայն ու հանգստաւէտ պողոտային դէպի անդունդ գահալիժող վերջաւորութիւնը, ու միւս կողմէն, փառքի ու երանութեան կոյանները՝ ուր նիզ ու քարքարուտ արահետը միայն կրնայ մեզ առաջնորդել. ու ինչո՞ւ, մոնաւանդ, այդ նիզ ու յոգնեցուցիչ ճամբուն անցքով

ճշմարիտ է իմ վկայութիւնս, պատասխանեց Օտարականը, որովհետեւ գիտեմ թէ ուրկէ կուգամ և ուր կ'երթամ: Բայց դուք չէք գիտեր թէ ուրկէ կուգաք և ուր կ'երթաք: Մինակ չեմ ես իմ վկայութեանս մէջ, որովհետեւ ինծի հետ է երկնաւոր Հայրը: Ըստ մեր օրէնքին, երկու վկայութիւններ բաւ են իրողութիւն մը հաստատելու: Ով որ զիս գիտէ և կ'ընդունի, ընդունած կ'ըլլայ իմ երկնաւոր Հայրը: Ես և երկնաւոր Հայրը մէկ ենք»:

Հակառակորդները կը զարմանային Օտարականի յանդգնութեան և հեղինակութեան վրայ, ու չէին կրնար բացատրութիւն մը գտնել այս արտակարգ հոգեվիճակը վերլուծող: Իսկ հասարակ ժողովուրդը հիացումով կը նայէր Անոր:

Ե.

ըլլայ պայմանաւոր կեանքը անոնց ու երանութիւնը յաւերժական:

Հարցումներ ասոնք՝ հոգեւոր լոյսին բարերար աղդեցութիւնը չընդունած, երկնային ճշմարտութեանց դէմ իր սրտին դռները փակած անհատին բանականութիւնը չարչրկող, աժան ու դիւրին վայելքներով բաւարարուիլ չկրցող մարդու հոգին տեսական խռովքի մէջ պահող: Ո՞հ, երկնքի արքայութեան արժանանալու յիմար ու անկարելի տենչը՝ կեանքի մէջ ո'չ մէկ զոհողութիւն ընելու պատրաստ, ուրիշներու բարիքին համար ո'չ մէկ զրկանք կամ յոգնութիւն կրելու յօժար մարդերուն:

Անխտելի իրողութիւն մըն է թէ ամէն մարդ քիչ թէ շատ չափով բռնուած է տեսանելի ու անմիջական եղող՝ քան ապագային իրադարձելի, թէկուզ ստուգապէս անհերքելի արժէքներուն առաւելագոյն կարեւորութիւն ընծայելու տկարութենէն: Ասով բացատրելի կը դառնայ մարդուն անսահման հետաքրքրութիւնը հանդէպ նիւթին ու հոգածութիւնը հանդէպ անով պայմանաւոր արժէքներուն, մեր ֆիզիքին ու անով պայմանաւոր աստեւոր կեանքին, ի հեծուկս մեր հոգիին ու անոր համար սահմանուած կեանքին, ինչ փոյթ թէ առաջինը հունաւոր ըլլայ ու վաղանցուկ, իսկ երկրորդը՝ մնայուն ու յաւերժական: Երկրորդին հանդէպ մեր սնուցած անհաւատութենէն կամ անոր ստուգութեան մասին մեր յայտնած կասկածներէն աւելի ա'յս է պատճառ՝ որ մենք «հոգեով չափ» փարինք այս աշխարհի կորնչական արժէքներուն ու անցաւոր վայելքներուն:

Ահա թէ ինչու մարդ դիւրաւ կը խալածուի Զարին իր առջև բացած ծաղկալից ճանապարհէն, կարթուելու համար յետոյ անոր ցանցին մէջ: Ու ան, աշխարհի ամէն բարիքներէն ճաշակելու տենչով համադրուեալ, անվարան իր քայլերը կը դնէ ծուռ ճամբուն մէջ, անգիտանալով Գերազոյն Բարիին ու լոկ Անոր կողմէ մարդուն արուելիք գերազանց բարիքին բացակայութիւնը տնկէ: Ու ան, եղբարական միաժողովեամբ մը, կը խաբուի իր